

NTA-NLA høringsinnspill tilleggsavtalen

Forsvarsavtalen kan undergrave norsk atomvåpenpolitikk

Norske leger mot atomvåpen og Nei til Atomvåpens høringssvar til forslag om gjennomføring av Tilleggsavtalen om forsvarssamarbeid mellom Norge og USA.

Hørings svar:

Norge har siden Nato-toppmøtet i 1957 hatt som sikkerhetsstrategi «Ingen atomvåpen på norsk jord i fredstid». Vi frykter at Tilleggsavtalen om forsvarssamarbeid med USA vil undergrave norsk atomvåpenpolitikk.

Avtalen mangler klare forsikringer mot utplassering av atomvåpen på norsk territorium i fredstid, tilrettelegger for økt amerikansk militær tilstedeværelse og kobler Norge tettere på USAs atomstrategiske infrastruktur. Det er ikke i norsk sikkerhetspolitisk interesse å knytte Norge tettere til verdens største militærmakts atomvåpenstrategi. Dette vil kunne øke spenningene i nordområdene og gjøre Norge mer utsatt for angrep.

Baseerklæringen fra 1949 og prinsippet om ingen baser for fremmede styrker i Norge har vært retningsgivende for norsk sikkerhetspolitikk for å holde stormaktene på armlengdes avstand og dermed unngå at Norge blir involvert i en væpnet konflikt - i verste fall med bruk av atomvåpen. At Norge i denne sammenhengen gir fra seg myndighet, om enn over begrensede områder, aktualiserer derfor større sikkerhetspolitiske problemstillinger.

Norske leger mot atomvåpen og Nei til Atomvåpen fraråder derfor tilslutning til tilleggsavtalen, basert på følgende tre hovedinnvendinger.

1. Avtalen øker faren for utplassering av atomvåpen på norsk territorium

Avtalens artikkel 1.2 stadfester at

“Alle aktiviteter i henhold til denne avtalen skal utføres med full respekt for norsk suverenitet, norske lover og folkerettslige forpliktelser, herunder når det gjelder lagring av visse våpentyper på norsk territorium. Det er ingenting i denne avtalen som endrer den norske basepolitikken eller norsk politikk med hensyn til lagring eller utplassering av kjernefysiske våpen på norsk territorium.”

Skal avtalens artikkel 1.2 respekteres, må Norge forbeholde seg retten til å *kontrollere* at amerikanske styrker ikke, under noen omstendigheter, kan bruke, utplassere, lagre, utvikle eller overføre atomvåpen til Norge i fredstid. Ifølge avtalen må de amerikanske styrkene oppgi hvilke våpen de lagrer, men det foreligger ikke noe mandat for norske myndigheter til å kontrollere dette. Slikt kan ikke baseres kun på tillit. Av strategiske hensyn burde Norge sikre et velfungerende verifiseringsregime, fordi alle stater, selv nære allierte, til syvende og sist vil vektlegge egne nasjonale interesser sterkest.

Overholdelse av artikkel 1.2 utfordres av avtalens artikkel 3, der amerikanske styrker gis eksklusiv rett og kontroll over områder der de kan lagre våpen. I artikkel 4 fremkommer det også at amerikanske styrker i 'ekstraordinære tilfeller' kan gjennomføre de nødvendige tiltakene for å sikre amerikanske operasjoner. Norsk suverenitet vil dermed risikere å bli tilsidesatt dersom amerikanske operative behov anses som viktigere. Dette kan sette norske sikkerhetsinteresser i fare fordi norske og amerikanske myndigheter har ulike oppfatninger av Russland; Norge ser ikke på Russland som en strategisk konkurrent slik amerikanske myndigheter gjør.

2. Avtalen kobler Norge tettere til USAs atomstrategiske infrastruktur

De siste årene har Natos fokus på kjernefysisk avskrekking og *nuclear sharing* vært økende. Dette innebærer utplassering av amerikanske atomvåpen i allierte land som ikke selv besitter atomvåpen, og involvering av allierte land i planlegging av mulig bruk av atomvåpen i tilfelle krig. Økt fokus på *nuclear sharing* bidrar også til økt press for utplassering av atomvåpen i Norge.

Norge kan ikke stole på at USA overholder norsk atomvåpenpolitikk. Det er nødvendig å gå ut fra at potensielle fiender heller ikke vil stole på dette. Den foreslåtte tilleggsavtalen om forsvarssamarbeid mellom Norge og USA ville øke sannsynligheten for at for eksempel russiske forsvarsplanleggere anser norske havner og flyplasser som integrert i USAs atomstrategiske infrastruktur – og dermed også som potensielle mål for russiske kjernevåpen, selv i en tidlig innledende fase av en krise eller konflikt.

3. Avtalen kan bety at norsk atomvåpenpolitikk settes til side i en krisesituasjon

Prinsippet om ingen atomvåpen på norsk jord er begrenset til å gjelde i *fredstid*. Dersom en konflikt mellom stormaktene eskalerer og kommer ut av kontroll, vil det kunne bli opp til amerikanske styrker å definere grensen mellom fred og konflikt og dermed eventuell introduksjon av atomvåpen. Dette er fordi konfliktpotensialet i de norsk-russiske grenseområdene, som i verden for øvrig, i økende grad preges av glidende overganger mellom fred, krise og krig.

Norge må til enhver tid, også i kriser, ha beslutningsmakt for operasjoner fra norsk territorium. Noe annet kan sette norske sikkerhetsinteresser i fare, fordi Norge og USA ikke nødvendigvis, til enhver tid, har sammenfallende interesser i måten man forholder seg til Russland. Mens USA kan trekke seg tilbake, forblir Norge Russlands naboland. Vår geografiske plassering og fordelene og ulempene denne plasseringen medfører, må alltid ligge til grunn for norske sikkerhetspolitiske valg.

Enhver norsk forsvarsavtale med USA må derfor sikre Norge muligheten til å verifisere at det ikke under noen omstendigheter kan brukes, lagres, utplasseres, utvikles eller overføres kjernefysiske våpen i Norge. Norske myndigheter må til enhver tid ha full råderett over norsk territorium, noe den foreslåtte avtalen ikke garanterer.